

Petar Filipić, professor emeritus
Nenad Starc, professor emeritus

Simpozij: Otok za stolom: Mediteranska prehrana između globalnih procesa i otočnih znanja, 11. Anatomija otoka, Jelsa, otok Hvar, Hrvatska, 28.09.2023 do 30.09.2023.

INDEKS SREĆE STANOVNIKA HRVATSKIH OTOKA U ZIMU 2022/23. GODINE¹

Sažetak

Sreća pojedinca i društva već je tisućljećima u fokusu filozofa i znanstvenika. Kvantitativno mjerenje razine sreće novijeg je datuma, bilježi trideset ili tek nešto više godina. Kada su države u pitanju, mjerenje njihova indeksa sreće danas je postalo sastavni dio statističke metodologije najvažnijih međunarodnih organizacija, prije svih Ujedinjenih nacija. Mjerenje indeksa sreće uži društvenih skupina predmet je brojnih znanstvenih i stručnih radova širom svijeta. Jedan takav primjer je i ovaj rad u kojem se analizira indeks sreće stanovnika na otocima Republike Hrvatske. Osim što je provedena anketa i identificiran subjektivni osjećaj sreće ispitanika, u radu se analizira i indeks sreće po dodatna tri obilježja: po spolu, životnoj dobi i prema lokaciji, otocima na kojima ispitanici žive. Redom, poslije uvodnih poglavlja o anketi, karakteristikama uzorka i postupku ocjenjivanja razine sreće na hrvatskim otocima, slijedi analiza sreće otočnog stanovništva otoka država na svjetskoj razini koja je pokazala da otočno stanovništvo ima više indekse sreće od stanovnika koji žive na kontinentu. Analiza rezultata ankete provedene na hrvatskim otocima izložena je u pet nalaza i čini središnji dio ovog teksta. Na ovom mjestu tek jedna napomena. Usporedba razine indeksa sreće na otocima s onom za kontinentalni dio Hrvatske otkriva značajnu razliku u indeksu u korist hrvatskih otoka.

Ključne riječi: sreća, mjerenje sreće, otoci, otočne skupine, spol, dob

¹ Prezentirano na Simpoziju „Otok za stolom: Mediteranska prehrana između globalnih procesa i otočnih znanja“, 11. Anatomija otoka, Jelsa, otok Hvar, Hrvatska, 28.09.2023 do 30.09.2023.

1. O ISTRAŽIVANJIMA SREĆE

1.1. O mjerenju sreće

Od kraja osamdesetih godina prošlog stoljeća u svijetu su naglašeno intenzivirana istraživanja ljudske sreće. Objavljeno je na stotine znanstvenih i stručnih radova na ovu temu. U osnovi ovih nastojanja je gotovo pa konsenzus da se sreća kao nedvojbeno subjektivno iskustvo može objektivno mjeriti. Naime, ako se podatak o tome koliko je pojedina osoba zadovoljna svojim životom podigne na razinu svih stanovnika neke zajednice (ili društvene skupine srodnih obilježja, npr. otočana), na raspolaganju su nam važne informacije o snazi i slabosti, ali čak i o potencijalnim prilikama i prijetnjama koje pred tom zajednicom stoje. U tim godinama začete su i svjetske datoteke podataka o sreći. Danas iole ozbiljniji istraživač društvenih zbivanja poznaje Web stranice na kojima su višegodišnje serije podataka o sreći na nacionalnim razinama². Ova kreativna znanstvena i stručna rasprava dovela je do (povijesnih) odluka kojima se mjerenje indeksa sreće i njegovih komponenti podiglo na razinu deklarativne obveze i civilizacijskog identiteta³. U posljednjih se petnaestak godina kao najvažniji izvor podataka o sreći izdvojio World Happiness Report (WHR). Prema navodima autora to je, „publikacija u kojoj se objavljuje istraživanje stanja globalne sreće koje rangira (do) 156 zemalja po tome koliko njihovi građani sebe doživljavaju sretnima“. WHR je publikacija UN-ove Mreža rješenja za održivi razvoj (Sustainable Development Solutions Network – SDSN), a financijski je podupiru brojne fondacije i pojedinci. WHR izrađuje i potpisuje skupina neovisnih stručnjaka okupljenih u i oko Earth Institute na Columbia University. Svoja istraživanja autori u najvećoj mjeri temelje na podacima iz Gallupove svjetske ankete (Gallup World Poll - GWP).

1.2. O čemu je u ovom tekstu riječ?

U veljači 2023. godine provedena je anketa u kojoj su stanovnici hrvatskih otoka iznijeli ocjene o subjektivnom osjećaju sreće i zadovoljstvu vlastitim životom. Rezultati tog dobrovoljnog samoocjenjivanja prezentirani su u poglavlju četiri ovog rada. Konkretno, to je

² World Database of Happiness www.eur.nl/fsw/research/happiness
World Development Indicators www.worldbank.org/data/wdi/home.html
International Social Survey Program www.issp.org
World Value Survey <http://wvs.isr.umich.edu>
World Happiness Report <https://worldhappiness.report/>

³ 2011 godina – Rezolucija (A/RES/65/309) u kojoj su UN pozvale zemlje članice da ocjenjuju sreću svojih stanovnika i da rezultate tih istraživanja koriste za vođenje svojih javnih politika³. UN General Assembly (19 July 2011): *Happiness: Towards a holistic approach to development*, A/RES/65/309.

2012 godina - Prvi sastanak UN-a na najvišoj razini (prisustvovali su brojni predsjednici i premijeri zemalja članica) o sreći i dobrobiti, kojim je predsjedao tadašnji premijer Butana Lyonpo Jigme Yoser Thinley.

2012 godina - Objavljeno prvo Svjetsko izvješće o sreći (World Happiness Report – WHR). Helliwell, J. F., Layard, R., & Sachs, J. (Eds.). (2012). *World happiness report*. New York: Earth Institute. OECD. (2013).

2012 godina – Osnovana UN-ova Mreža rješenja za održivi razvoj (Sustainable Development Solutions Network - SDSN) s osnovnim zadatkom da „mobilizira globalno znanstveno i tehnološko stručno znanje radi promicanja praktičnih rješenja za održivi razvoj, uključujući provedbu Ciljeva održivog razvoja (Sustainable Development Goals - SDGs) i Pariškog klimatskog sporazuma (Paris Climate Agreement)“.

2013 godina – OECD donosi smjernice kojima se propisuju međunarodni standardi za mjerenje dobrobiti. *Guidelines on measuring subjective well-being*. Paris: OECD. Retrieved from [http://www.oecd.org/statistics/Guidelines on Measuring Subjective Well-being.pdf](http://www.oecd.org/statistics/Guidelines%20on%20Measuring%20Subjective%20Well-being.pdf)

predočeno kroz pet parcijalnih analiza ili Nalaza kako ih se u tekstu naziva. U prvom nalazu se identificira značajno viši indeks sreće hrvatskih otoka u odnosu na Hrvatsku u cjelini. Ujedno se navode pozitivne i negativne karakteristike provedene ankete i njihov eventualni utjecaj na vjerodostojnost rezultata ankete. Drugi nalaz propitkuje komponente koje objašnjavaju indeks sreće kako onaj na nacionalnoj tako i na otočnoj razini. U tom kontekstu posebna se važnost pridaje pitanjima razine dohotka, demografije i mediteranskog načina života kao izvorima zadovoljstva životom. Na razinu sreće utječu i neke aktivnosti koje imaju negativan predznak. U Drugom nalazu posebno se apostrofira korupcija. Treći nalaz bavi se razinama sreće stanovnika hrvatskih otoka u životnom ciklusu. Uz izuzetak otoka Korčule pokazuje se da krivulja sreće na otocima „slika“ patrijarhalne obrasce življenja. Četvrti nalaz bavi se spolnom strukturom anketiranih. Na gotovo svim hrvatskim otocima indeks sreće žena viši je od indeksa sreće muškaraca. U petom nalazu ispituju se razine sreće otočnih skupina. Analiziraju se tri podjele otoka na otočne skupine i uz pomoć indeksa sreće svrstavaju u sretne ili manje sretne otočne skupine.

Poglavlje dva tematizira sreću na svjetskoj otočnoj razini, odnosno, uz pomoć indeksa sreće dokazuje da otočne države u dvadesetogodišnjem razdoblju stalno iskazuju viši indeks sreće od kontinentalnih država. U trećem poglavlju objašnjavaju se istraživački koraci u postupku realizacije ankete o sreći stanovnika hrvatskih otoka. Na kraju je kratak zaključni tekst.

2. SVJETSKI OTOCI I SREĆA

Da bi se ocjenjivanje razine sreće stanovnika hrvatskih otoka potpunije razumjelo čini se korisnim prepoznati širi kontekst. To znači potražiti odgovore na pitanja poput: koja je razina sreće stanovnika otoka diljem svijeta?, ili, možda još zanimljivije, jesu li otočani i otočanke sretniji od ljudi koji žive na kontinentima? Za tu svrhu poslužit će podatci iz citiranih izvještaja o svjetskoj sreći (WHR). U njima se, pored ostalog, nalaze indeksi sreće, ovisno o godini, od 137 do 156 od ukupno 195 država članica UN. Među njima su i otočne države. Od ukupno 50 otočnih država ankete o sreći provode se u njih 20. Posve dobar uzorak da bismo podatke smatrali relevantnima, pogotovo zato što stanovništvo 20 otočnih država uključenih u izračun indeksa sreće čini gotovo 97% svog stanovništva koje živi u svim otočnim državama svijeta.

Tablica 1: Prosječni Indeks sreće zemalja iz *World Happiness Report-a* - Gallupov uzorak 152 države (Helliwell et al, 2023) ponderiran brojem stanovnika

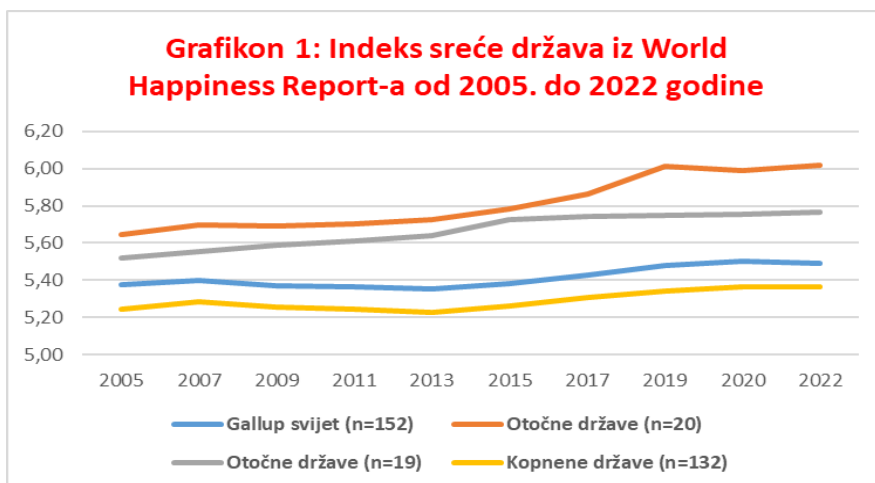
	Broj država članica UN	Broj stanovnika 2022 ⁴	Prosječni Indeksi sreće 2005-2021
Svijet ukupno (15.11.2022)	195	8.000.000.000	
Otočne države	50	723.294.351	
Gallupov uzorak	152	7.892.566.614	5,40897
Kontinentalne države iz uzorka	132	7.299.689.750	5,32397
Otočne države iz uzorka*	20	700.310.250	5,58137
Otočne države iz uzorka bez Indonezije**	19	424.210.920	5,78260
Gallupov uzorak u svjetskoj populaciji		98,65%	
Udio stanovništva otočnih država iz uzorka u stanovništvu otočnih država članica UN		96,82%	
Udio stanovništva otočnih država iz uzorka bez Indonezije u stanovništvu otočnih država članica UN		58,65%	
Udio stanovništva otočnih država iz uzorka u stanovništvu kontinentalnih država članica UN		9,71%	

* Bahrein, Kuba, Cipar, Dominikanska Republika, Haiti, Island, Indonezija, Irska, Jamajka, Japan, Madagaskar, Malta, Mauricius, Novi Zeland, Filipini, Portoriko, Singapur, Taiwan, Trinidad i Tobago, Ujedinjeno Kraljevstvo

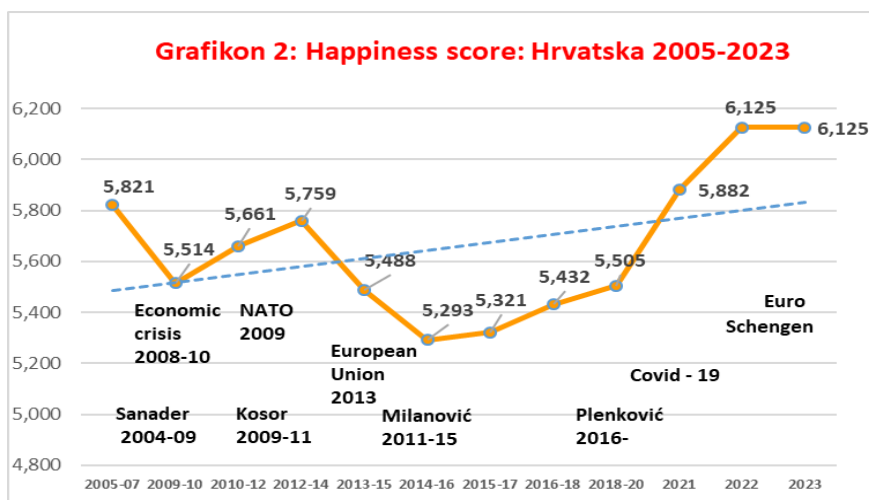
** Otočne države uključene u istraživanje indeksa sreće (njih 19) u ukupnom stanovništvu otočnih država svijeta (njih 50) sudjeluju sa 58,65%. Razliku do ukupnog stanovništva otočnih država čini tridesetak po broju stanovnika malih država i Indonezija sa preko 265 milijuna stanovnika. Indonezija je najveća otočna država na svijetu, a sastoji se od 17.508 otoka ima ocijenjeni Indeks sreće koji za ovu analizu nije reprezentativan jer se ankete vrše samo na dva otoka. Stoga, u ovoj se analizi otočna sreća iskazuje sa i bez Indonezije.

⁴ 2022 World Population by Country, <https://worldpopulationreview.com/>

Ne trebamo detaljno analizirati podatke i nalaze u Tablici 1, da bismo zaključili: otočne države imaju znatno viši indeks sreće od država na kontinentima. To vrijedi za uzorak sa i bez Indonezije. Bez Indonezije, stanovnici otočnih država su u prosjeku za 9,71% sretniji od onih na kopnu što je podatak koji će društveni istraživači prihvatiti kao neupitnu pojavu. Ovakav zaključak potvrđuju i podatci u Grafikonu 1; razlika između razine sreće otočnog stanovništva i stanovništva kontinenta stalna je od kad se izračunavaju i ocjenjuju indeksi sreće.

Prije no što se s razine svjetskih otočnih sreća spustimo do hrvatskih otoka treba podsjetiti na kretanje Indeksa sreće u Hrvatskoj.

Hrvatska je 2023. godine s indeksom sreće od 6,125 bila 48 od 137 zemalja obuhvaćenih anketom te godine. Prva je bila Finska (7,804), a posljednji Afganistan (1,859). S tim uvidom usredotočit ćemo se na temu ovog rada, na pitanje kojem mnogi pokušavaju naći odgovor: je su li (i ako jesu, koliko su) naši otočani sretni?

3. ISTRAŽIVAČKI KORACI U POSTUPKU OCJENJIVANJA RAZINE SREĆE NA HRVATSKIM OTOCIMA

Podatci o mjerenje sreće za nacionalnu razinu publiciraju se u World Happiness Reportu (WHR). Anketa se zadnjih petnaest godina, jednom godišnje, provodi u prosjeku za 146 zemalja, koje čine preko 98% svjetskog stanovništva. Riječ je o svjetskoj anketi koja obuhvaća godine od 2005. do danas. Pri tom se koristi nacionalni reprezentativni slučajni uzorak zasnovan na višestupanjskoj teritorijalno stratificiranoj selekciji, odnosno to je nacionalni prosječan odgovor na pitanje životnih procjena.

Osnovno pitanje koje se u anketi postavlja glasi: "Zamislite ljestve, s koracima od 1 na dnu do 10 na vrhu. Vrh ljestvice predstavlja najbolji mogući život za vas a dno ljestvice predstavlja najgori mogući život za vas. Na kojem koraku (prečki) ljestava osobno osjećate da stojite u ovom trenutku?" Ova mjera je poznata pod nazivom Cantril životne ljestve prema autoru Hadleyu Cantrilu koji ju je osmislio i široko se koristi u društvenim istraživanjima (Cantril, 1965). Ono što WHR istraživanje čini reprezentativnim je identična primijenjena metodologija u svim analiziranim godinama⁵.

Slika svjetske sreće u velikoj mjeri korespondira razini razvijenosti. Najveći globalni „igrači“ uredno su se smjestili na ljestvici svjetske sreće. Skandinavske zemlje na vrhu s prosječnim Indeksom sreće od sedam naviše (sve je na ljestvici od 1 do 10). Dok SAD pomalo gubi dah, Europska unija (u ovom izboru zemalja na drugom mjestu) iz godine u godinu podiže svoj Indeks sreće. Ruski Indeks sreće sredinom razdoblja podigao se na gotovo šest da bi se potom smanjio. Od najvećih zemalja na dnu je Indija koja je, nakon višegodišnjeg strmoglavog smanjivanja Indeksa, na tren promijenila trend na gore. Uglavnom, SAD i EU su logično iznad svjetskog prosjeka, Rusija malo gore malo dolje, Kina se lijepi uz prosjek, a Indija se spustila na najniže razine među najvećim državama svijeta.

Hrvatska? Značajno oscilira oko svjetskog prosjeka! Najprije iznad (do 2012), potom ispod (do 2018), da bi se od tada do danas opet izdigla iznad svjetskog prosjeka. Kretanje hrvatskog Indeksa sreće prezentirano je na grafikonu 2. Indeks sreće na razini država u pravilu značajno ne oscilira. Moraju se dogoditi veći poremećaji koji uzrokuju oscilacije. To međutim nije hrvatski slučaj. Iako smo u analiziranom razdoblju imali događaje pozitivnih predznaka, poput ulaska u NATO i uključivanja u europsku zajednicu, kod nas kao da su ti događaji donijeli nesreću. Hrvatska se nije ukrcala u vlak koji je Europsku uniju u cjelini poveo prema višim razinama Indeksa sreće. Kod nas sve nekako suprotno: dođe Covid-19 nama sreća raste, uđemo u Europsku uniju nama se sreća smanjuje. Ipak, najnoviji događaju poput uvođenja eura i ulaska u Schengenski režim korespondiraju s višim (stabilnim) indeksom sreće.

Pored istraživanja na svjetskoj i nacionalnim razinama odvijaju se brojni pokušaju identifikacije razine sreće za uže društvene skupine ili za teritorije niže razine od nacionalne. Takvih je nastojanja bilo i u Hrvatskoj (ocjenjivanje studentske sreće u desetgodišnjem razdoblju (Filipić, 2011), istraživanje sreće knjižničara znanstvenih knjižnica u Hrvatskoj (Filipić, 2021), itd.) u kojima su pojedinci istraživači analizirali sreću izoliranih skupina. Na tom tragu je i ovo istraživanje razine sreće stanovnika hrvatskih otoka.

⁵ Sve prezentirano u ovom poglavlju je autorska obrada podataka iz WHR izvještaja i nalazi se za sve godine objedinjeno u tablici Data Panel objavljenoj u: Helliwell, John F., Richard Layard, Jeffrey Sachs, and Jan-Emmanuel De Neve, eds. (2021). *World Happiness Report 2021*. New York: Sustainable Development Solutions Network.

3.1. O anketi

U ocjenjivanju indeksa sreće stanovništva hrvatskih otoka korištene su pogodnosti koje pruža internet, odnosno online istraživanje. Za tu je svrhu upotrijebljena Google platforma SurveyMonkey (<https://www.surveymonkey.com>) danas u svijetu najpopularniji alat za ankete temeljen na iCloud-u koji korisnicima pomaže u izradi, slanju, prikupljanju i analizi ankete⁶.

U predmetnom istraživanju:

- Upit za sudjelovanje u anketi i poveznica na SurveyMonkey platformu ispitanicima su slani e-poštom, u pojedinim slučajevima i običnom poštom, a korištene su i društvene mreže, sve u cilju povećanja broja odgovora. Upit je poslan na preko 300 e-mail adresa u dva navrata. Najveći broj e-mail adresa bio je od pojedinaca i udruga (zahvala Upravi za otoke Ministarstva regionalnog razvoja), a brojni su mailovi poslani općinskim i gradskim otočnim upravama, turističkim zajednicama, školama i raznim društvima.
- Ciljana populacija koja se nastojala istražiti je stanovništvo otoka oba spola starije od 15 godina.
- Anketa je u potpunosti bila anonimna.
- Anketa je asinkrona, nije zahtijevala „susret“ istraživača i ispitanika u istom trenutku. Istraživači su postavili anketu na SurveyMonkey platformu a ispitanici su u vremenu od 1. veljače do 28. veljače 2023. godine na anketu mogli odgovoriti kada im je to odgovaralo.
- Anketa je individualnog karaktera. Ispitanik komunicira s platformom preko jednog uređaja (računala). Jednom korišteno računalo više se nije moglo koristiti za ispunjavanje ankete.
- Anketa je realizirana jednosmjerno. Sudionici su odgovarali na pitanja iz ankete bez povratnog odgovora. Ipak, u najavi, ispitanicima su obećani konačni rezultati ankete.
- Ispitanici su znali da sudjeluju u anketi. Uz poziv za sudjelovanje dobili su informacije o metodi, sadržaju i cilju istraživanja, a da bi ih se dodatno motiviralo na sudjelovanje dostavljeni su im i autorski istraživački radovi o stanovništvu otoka te o sreći na otocima-državama.
- Obrada rezultata ankete izvršena je uz pomoć IBM SPSS Statistics 23.

U trenutku zatvaranja, platforma SurveyMonkey.com registrirala je 931 ispitanika.

⁶ Veliku zahvalu za postavljenje ankete na SurveyMonkey platformi autori upućuju dr. sc. Ireni Đokić iz Euro ekspertize j.d.o.o., Zagreb, <https://www.euroekspertiza.eu/>

3.2. Karakteristike uzorka

Od sudionika ankete o sreći stanovnika hrvatskih otoka u veljači 2023. godine traženo je da daju odgovore na jednostavni anketni upitnik u kojem su sadržana četiri pitanja: (1) na kojem otoku anketirana osoba živi, (2) kojeg je spola, (3) koliko osoba ima godina, i (4) da zaokruži broj (od 1 do 10) koji najbliže reprezentira osobni osjećaj sreće u ovoj godini. Prema platformi SurveyMonkey jednom je ispitaniku za odgovor na pitanja postavljena u anketi prosječno bilo potrebno 58 sekundi.

Ad 1) Prema Popisu stanovništva u Republici Hrvatskoj 2021. godine na 50 hrvatskih otoka (DZS, 2022) evidentirano je stalno stanovništvo. U realizaciji ankete nastojalo se dobiti odgovore sa što više otoka kako bi se podigla razina reprezentativnosti cijelog istraživanja. Ukupno je 931 odgovor evidentiran sa 38 otoka (Tablica 2.). Struktura ispitanika po otocima vrlo dobro korelira sa stvarnom strukturom stanovništva po otocima (Pearsonov koeficijent $r = 0,7107$ na razini signifikantnosti od 99%, $p=0.000$). Reprezentativnost analizi daje činjenica da iako su odgovori pristigli sa 76% naseljenih otoka na njima živi 98,12% ukupnog stanovništva hrvatskih otoka. Preostalih 0,88%, odnosno njih 1.065 živi na dvanaest otoka (Babac, Biševo, Koločep, Lopud, Molat, Ošljak, Premuda, Rivanj, Sušac, Sveti Andrija, Vele Srakane i Vrgada) s kojih nije pristigao ni jedan popunjeni anketni upitnik.

Najveći odaziv na anketu pokazali su stanovnici Krka, Pašmana, Dugog otoka, Ugljana i Murtera, dok se, i pored jednakih napora u animiranju na anketu, stanovnici Korčule, Paga, Raba, Vira i Brača nisu odazvali u broju kojeg su obzirom na broj stanovnika istraživači očekivali.

Prosječna starost anketiranih niža je od prosječne starosti svih stanovnika otoka, međutim ne dramatično. S prosječnom starosti od 43,43 godine anketirani su prosječno mlađi od stanovnika svih hrvatskih otoka koja je u trenutku popisa stanovništva 2021. godine bila 47,16. U vremenu popisa 2021. prosječna starost stanovnika Hrvatske iznosila je 43,84 godine.

Broj anketiranih i njihova prosječna starost predočeni su u Tablici 2.

Ad 2) U anketnom uzorku, za razliku od ukupne otočne populacije, prevladavaju žene. Posljednji redak Tablice 2. otkriva dimenzije te diskrepancije. Nešto iznad dvije trećine anketiranih su žene što je u velikom nesuglasju sa spolnom strukturom stanovništva otoka na Popisu stanovništva 2021. Naime, tada je na hrvatskim otocima živjelo 120.437 stanovnika, 59.606 muškaraca i 60.831 žena. Dakle, na otocima je bio gotovo izjednačen broj muškaraca i žena kako ukupno (49,5%:50,5%) tako i na otocima promatranim pojedinačno. U Hrvatskoj taj je odnos uočljivo na strani žena (51,8%:48,2%) kojih je 2021. godine bilo 141.575 više od muškaraca. Da spolna struktura anketiranih ne odražava stvarne odnose uobičajena je pojava u anketnim istraživanjima. U ovom istraživanju pored karakteristika uzorka koje uglavnom ne dovode u pitanje signifikantnost rezultata ankete poput broja ispitanika i zastupljenosti anketa po otocima, obuhvaćenost spolova u anketi tjera analitičare na pažljivu interpretaciju rezultata. Posebno iz razloga jer, i pored navedenog iznadprosječno većeg odaziva žena na anketu, zasebna regresijska analiza žena

(anketiranih i stanovnica) i muškaraca (anketiranih i stanovnika) iskazuje pozitivno vrlo dobru razinu korelacije (za žene $r = 0,7123$, a za muškarce $r = 0,6823$, sve za nivo signifikantnosti od 99%, tj. $p = 0,000$).

Tablica 2: Anketirane osobe prema otoku na kojem žive, po spolu i prosječnoj starosti

Otok	Anketirani			Prosječna starost stanovništva	Prosječna starost anketiranih
	Ukupno	Muškarci	Žene		
Brač	52	18	34	46,51	42,42
Cres	77	23	54	46,38	43,21
Čiovo	20	2	18	47,39	45,25
Drvenik M.	1	0	1	66,66	61,00
Drvenik V.	11	3	8	64,71	51,55
Dugi otok	71	25	46	52,83	40,24
Hvar	83	24	59	46,42	42,05
Ilovik	2	1	1	53,65	50,00
Ist	5	1	4	61,08	40,40
Iž	5	4	1	60,54	45,00
Kaprije	3	1	2	60,84	38,67
Korčula	28	11	17	45,51	42,75
Kornat	1	1	0	57,00	77,00
Krapanj	1	0	1	49,44	50,00
Krk	165	42	123	45,54	44,27
Lastovo	21	5	16	45,86	46,76
Lošinj	37	16	21	79,50	45,43
M. Srakane	1	1	0	45,38	55,00
Mljet	19	8	11	48,51	42,53
Murter	57	22	35	47,44	44,40
Olib	3	2	1	60,46	38,33
Pag	15	4	11	46,44	39,00
Pašman	71	25	46	48,09	40,65
Prvić	10	4	6	57,78	47,30
Rab	9	4	5	45,93	38,89
Rava	1	1	0	71,18	63,00
Sestrunj	1	1	0	63,44	73,00
Silba	4	2	2	55,91	44,25
Susak	4	1	3	53,01	40,75
Šipan	1	0	1	47,91	44,00
Šolta	18	7	11	54,52	50,28
Ugljan	59	17	42	49,49	38,02
Unije	5	3	2	58,82	57,60
Vir	3	1	2	50,03	30,33
Vis	42	13	29	49,22	47,17
Zlarin	6	2	4	57,68	48,67
Zverinac	1	1	0	71,91	46,00
Žirje	18	6	12	64,69	51,78
Ukupno 38	931	302	629	47,16	43,43
%	100	32,44	67,56		

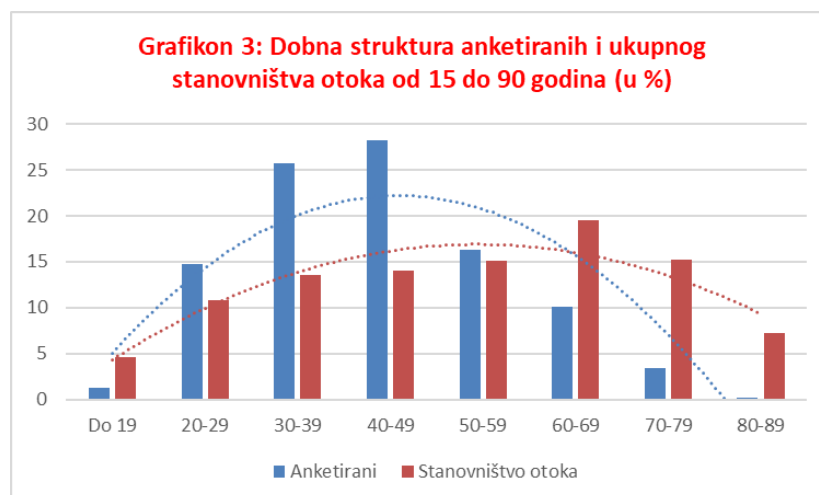
Ad. 3) Distribucija anketiranih otočana prema životnoj dobi je kontinuirana normalna raspodjela koja nalikuje distribuciji populacije drugih regionalnih zajednica. Na Grafikonu 3. je uočljivo da dobna distribucija anketiranog i ukupnog stanovništva otoka ima slične karakteristike. Ipak, razlika postoji što potvrđuje i koeficijent korelacije ($r = 0,45251$) koji vezu između ove dvije varijable ocjenjuje kao pozitivnu, ali slabu do umjerenu. Vrh distribucije anketiranih pomaknut je u lijevo u odnosu na vrh distribucije ukupnog stanovništva otoka. Radi se o objektivnoj poteškoći u online anketiranju. Stariji stanovnici istraživačima su teže dostupni bilo zato što uopće ne raspolažu računalom i nemaju registrirane e-mail adrese ili pak rjeđe koriste Internet u usporedbi s mlađim

stanovništvom. Anketiranje uz pomoć educiranih anketara na terenu u velikoj bi mjeri premostilo ovu nerazmjernost ali bi neusporedivo povećalo troškove i praktično onemogućilo ovo istraživanje.

Informacije o dobnoj strukturi anketiranih predočene su na Grafikonu 4. i u Tablici 3.

Tablica 3: Dobna struktura anketiranih prema otoku na kojem žive

Otok	Do 19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-89	Ukupno
Brač	0	8	17	15	9	1	1	1	9
Cres	0	11	23	21	13	7	2	0	77
Čiovo	0	0	5	11	2	2	0	0	20
Drvenik M.	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Drvenik V.	0	1	1	3	2	4	0	0	11
Dugi otok	2	11	25	18	10	3	2	0	71
Hvar	2	10	18	33	12	7	1	0	83
Ilovik	0	0	0	1	1	0	0	0	2
Ist	1	1	1	1	0	0	0	1	5
Iž	0	1	2	0	1	0	1	0	5
Kaprije	0	2	0	0	1	0	0	0	3
Korčula	1	4	5	8	8	2	0	0	28
Kornat	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Krapanj	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Krk	1	25	40	48	22	24	5	0	165
Lastovo	0	4	3	6	3	4	1	0	21
Lošinj	0	5	7	11	9	3	2	0	37
Male Srakane	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Mljet	0	1	6	9	1	1	1	0	19
Murter	0	8	13	18	8	7	3	0	57
Olib	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Pag	0	2	8	2	2	1	0	0	15
Pašman	1	16	20	14	12	8	0	0	71
Prvić	0	1	2	3	1	2	1	0	10
Rab	0	2	6	0	0	0	1	0	9
Rava	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Sestrunj	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Silba	0	0	0	3	1	0	0	0	4
Susak	0	1	2	0	0	1	0	0	4
Šipan	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Šolta	0	1	5	4	3	1	4	0	18
Ugljan	3	17	10	17	11	1	0	0	59
Unije	0	0	0	1	2	1	1	0	5
Vir	0	2	1	0	0	0	0	0	3
Vis	0	0	12	12	11	7	0	0	42
Zlarin	0	0	3	0	1	2	0	0	6
Zverinac	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Žirje	1	2	3	2	3	3	4	0	18
Ukupno	12	137	239	263	152	94	32	2	931
%	1,3	14,7	25,7	28,2	16,3	10,1	3,4	0,2	100,0

Ad. 4) Posljednje pitanje na koje su anketirani odgovarali ujedno je i središnje pitanje ankete. Brojčanom ocjenom od 1 do 10 trebalo je ocijeniti zadovoljstvo vlastitim životom. Konkretno, u anketi se tražilo da ispitanici zaokruže broj (ocjenu) u tabeli koji najbliže predstavlja (prosječni) osjećaj njihove sreće.

Područje (ne)sreće	Ocjena	Dojam
Tužan, depresivan, loše sam	1	Potrebna mi je pomoć!
	2	Osjećam se izgubljeno
	3	Osjećam se kao da sam na tamnom mjestu
Ni sretan ni tužan	4	Prolazim kroz teško vrijeme
	5	Nemam pojma kako se osjećam
	6	Borim se
Sretan, odličan, super	7	Dobro sam ali može biti i bolje
	8	Osjećam se dobro
	9	Osjećam se zaista dobro
	10	Ushićen-a sam!

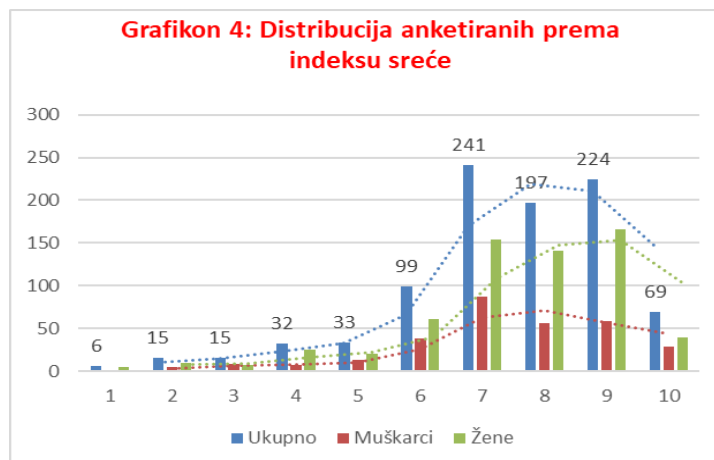
Kao što su svi ispitanici (ukupno njih 931) popunili odgovore na tri prethodna pitanja jednako uredno su svi odgovorili i na pitanje o zadovoljstvu životom.

Tablica 4: Broj anketiranih po pojedinoj ocjeni (1-10) ukupno i prema spolu

Indeks sreće	Ukupno	%	Muškarci	Žene
1	6	0,6	1	5
2	15	1,6	5	10
3	15	1,6	8	7
4	32	3,4	7	25
5	33	3,5	13	20
6	99	10,6	38	61
7	241	25,9	87	154
8	197	21,2	56	141
9	224	24,1	58	166
10	69	7,4	29	40
Ukupno	931	100	302	629

Najviše anketiranih veoma je zadovoljno svojim životom. Njih 71,2% su svoj prosječni osjećaj sreće smjestili od ocjene 7 do 9, od „dobro sam“ do „osjećam se zaista dobro“. I

ekstremi također vode zaključku da je riječ o vrlo sretnoj populaciji, jedinica je tek 0,6% dok je desetki čak 7,4% svih anketiranih.

Međutim, u tom zbirnom iskazu postoje podskupine različitih karakteristika. Riječ je o strukturi ocjena prema spolu anketiranih. Grafikon 4. vrlo plastično otkriva razlike. Žene su svoje zadovoljstvo životom ocijenili višim ocjenama od muškaraca. Maksimum krivulje njihovih odgovora kontinuirano od 7 do 9 dok se kod muškaraca maksimum dostiže u ocjeni sedam i potom opada. U ovom se trenutku treba vratiti spolnoj strukturi anketiranih u kojoj je učešće žena dva puta veće od muškaraca. Jasno je da veći broj žena i veće ocjene koje su iskazale vodi višem indeksu sreće ukupno anketiranih od onih koje bi se dostigle da je spolna struktura anketiranih pola-pola. Međutim, kako će se vidjeti u nastavku, i niže ocjene muškaraca (od žena) na hrvatskim otocima su u usporedbi s indeksima sreće u Hrvatskoj i zemljama svijeta respektabilno visoke.

4. ANALIZA REZULTATA ANKETE

Nalaz broj 1: Indeks sreće otočana u veljači 2023. godine znatno je viši od odgovarajućeg indeksa za Hrvatsku

U postupku anketiranja istraživači su nastojali maksimalno udovoljiti znanstvenom pristupu u definiranju, provođenju i obradi podataka prikupljenih u anketi. Naravno, prije svega zbog karakteristika online ankete, ponekad se strogi znanstveni zahtjevi nisu u potpunosti mogli ispuniti.

U prethodnom poglavlju istaknute su činjenice koje pridonose reprezentativnosti ankete poput (a) velikog broja anketiranih (931) za ovakvu vrstu istraživanja, (b) zastupljenost 38 od 50 otoka na kojima živi 98,12% ukupnog stanovništva otoka, (c) prosječna starost anketiranih bila je nešto manja od prosječne starosti otočana ukupno, i (d) distribucija anketiranih prema životnoj dobi je kontinuirana normalna i nalikuje distribuciji populacije drugih društvenih zajednica. Sve to navodi na zaključak da rezultati ankete u velikoj mjeri odražavaju razinu sreće i zadovoljstva stanovnika hrvatskih otoka.

Na drugoj strani, online anketiranje proizvelo je dva problema na koja su istraživači tek manjim dijelom mogli utjecati. Prvi se odnosi na korištenje računala i interneta od strane stanovnika, posebno starijih, koji te vještine nisu svladali ili jednostavno potrebne uređaje nemaju⁷. Čak i ako su neki od ovih i htjeli u anketi sudjelovati to im je u velikoj mjeri bilo uskraćeno činjenicom da je s jednog računala anketu mogla popuniti samo jedna osoba. Za pretpostaviti je da je u toj situaciji vlasnik (jedinog u obitelji) računala imao prednost. Drugi problem koji se u anketiranju pojavio u većoj mjeri dovodi u pitanje vjerodostojnost ankete. Riječ je o broju muškaraca i žena koji su u anketi sudjelovali. U reakcijama s otoka moglo se razaznati da se muškarci teže odlučuju sudjelovati u anketi, to su im „gluposti“, a i nisu sigurni u anonimnost ankete. A nemaju baš ni slobodnog vremena. Sve to je za posljedicu imalo dvostruko veći broj žena od muškaraca među anketiranim stanovništvom i narušavanje vjerodostojnosti rezultata ankete. Pokazuje se da na najvećem broju otoka žene ocjenjuju svoju sreću indeksom višim od muškaraca što ukupni indeks sreće stanovnika hrvatskih otoka podiže na razinu višu od one na kojoj bi bila da je zastupljenost muškaraca i žena u anketi podjednaka. Ipak, za vjerodostojnost ankete olakšavajuća je okolnost što su i niže ocjene muškaraca dovoljno visoke u usporedbi s podacima za Hrvatsku u cjelini i takve jasno izražavaju razliku u odnosu na kontinent. Uglavnom, još jednom, s rezultatima ankete o sreći stanovnika hrvatskih otoka treba raspolagati vrlo pažljivo, s blagom zadržkom.

⁷ Dumi, K.; Žmuk, B. (2009) *Karakteristike korisnika interneta u Hrvatskoj i reprezentativnost internetskih anketa*, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 7, br.2., str. 115-140.

Tablica 5: Indeksi sreće na hrvatskim otocima u veljači 2023. g.

Poredak prema ukupnom indeksu sreće	Poredak prema broju anketiranih	Otok	Indeks sreće ukupno	Muški	Žene	Broj anketiranih	
(A) otoci na kojima je anketirano 10 i više stanovnika							
5	1	Čiovo	8,000	8,500	7,944	20	
6	2	Šolta	8,000	8,000	8,000	18	
9	3	Murter	7,930	8,000	7,886	57	
10	4	Krk	7,897	7,738	7,951	165	
11	5	Korčula	7,679	7,273	7,941	28	
12	6	Lastovo	7,667	8,000	7,563	21	
13	7	Žirje	7,611	7,667	7,583	18	
14	8	Brač	7,577	7,722	7,500	52	
15	9	Pag	7,533	7,500	7,545	15	
16	10	Dugi otok	7,507	7,520	7,500	71	
17	11	Drvenik Veliki	7,455	7,333	7,500	11	
18	12	Pašman	7,338	7,280	7,370	71	
20	13	Prvić	7,300	7,000	7,500	10	
21	14	Cres	7,247	7,217	7,259	77	
23	15	Ugljan	7,169	7,118	7,190	59	
25	16	Mljet	7,158	6,750	7,455	19	
26	17	Vis	7,024	6,846	7,103	42	
31	18	Hvar	6,940	6,708	7,034	83	
32	19	Lošinj	6,892	6,875	6,905	37	
(B) otoci na kojima je anketirano manje od 10 stanovnika							
1	1	Rava	9,000	9,000		1	
2	2	Zverinac	9,000	9,000		1	
3	3	Kaprije	8,667	7,000	9,500	3	
4	4	Iž	8,400	9,000	6,000	5	
6	5	Unije	8,000	7,667	8,500	5	
6	6	Male Srakane	8,000	8,000		1	
19	7	Olib	7,333	7,000	8,000	3	
22	8	Rab	7,200		7,000	9	
24	9	Zlarin	7,167	7,000	7,250	6	
27	10	Ist	7,000	6,000	7,250	5	
28	11	Krapanj	7,000		7,000	1	
29	12	Sestrunj	7,000	7,000		1	
30	13	Šipan	7,000		7,000	1	
33	14	Susak	6,750	6,000	7,000	4	
34	15	Silba	6,250	5,500	7,000	4	
35	16	Vir	5,667	3,000	7,000	3	
36	17	Ilovik	5,500	9,000	2,000	2	
37	18	Kornat	5,000	5,000		1	
38	19	Drvenik Mali	2,000		2,000	1	
			Otoci ukupno	7,451	7,368	7,491	931
			Hrvatska 2023*	6,125			1.000

*<https://worldhappiness.report/ed/2023/>

Ako se prosječni indeks sreće stanovnika hrvatskih otoka (7,451) usporedi s prosječnim za Hrvatsku (6,125) ili onim za 137 zemalja svijeta (WHR, 2023) (5,540), onda se sreća otočana iz hrvatskog kuta zavičajnosti čini nestvarnom, odnosno viša je od hrvatskog prosjeka za 21,65%. Uz „što bi bilo kad bi bilo“, tj kada bi hrvatski otoci imali ingerencije države, plasirali bi se među pet najsretnijih zemalja svijeta⁸. Naravno, to je zaista „što bi bilo kad bi bilo“, jer kada bi naši otoci bili država zadesilo bi ih mnogo toga što danas Hrvatsku smješta na 48 mjesto svjetske ljestvice po indeksu sreće.

⁸ Redoslijed prvih deset prema WHR 2023: Finska 7,804; Danska 7,586; Island 7,530; Izrael 7,473; Nizozemska 7,403; Švedska 7,395; Norveška 7,315; Švicarska 7,240 i Luksemburg 7,228.

Međutim, ako se iz svjetskih visina i širina spustimo među hrvatske otoke onda možemo ustvrditi da indeksi sreće hrvatskih otoka, kada je u pitanju njihova međusobna uporedivost, vrijede u potpunosti. Za sve otoke indeksi su izračunati po istoj metodologiji i jedino što ih razlikuje je broj anketiranih po otoku. Da bi se i taj nedostatak ankete donekle umanjio u Tablici 5. su po kriteriju broja anketiranih otoci podijeljeni u dvije grupe, oni koji broje više i oni manje od deset popunjenih anketnih upitnika.

Čini se nepotrebnim dodatno obrazlagati očigledne podatke iz Tablice 5. Stoga tek o najboljima i najlošijima. Šolta, Čiovo i Murter predvode listu otoka koji imaju deset i više popunjenih anketa. Na začelju su Hvar i Lošinj s indeksima ispod sedam. U skupini otoka s malim brojem anketa vladaju pojedinci, ekstremi, Rava i Zverinac sa devet i jedan stanovnik Drvenika Malog s ocjenom dva.

Nalaz broj 2: Što otočane čini sretnijima od stanovnika kopnenog dijela Hrvatske?

Prema WHR-u, odnosno, na nacionalnom makro planu, Indeks sreće se objašnjava uz pomoć šest faktora. Tumači se ovisno o tome (a) koliki je BDP, (b) koliko je doživljenje zdravog života, (c) postoji li socijalna podrška, (d) može li se slobodno odabrati što sa svojim životom, (e) kako stoje stvari s velikodušnošću, i (f) kakav je doživljaj korupcije u društvu⁹. U osnovi riječ je o tri vrste kapitala: (1) financijskom (ad. a), (2) ljudskom (ad. b), i (3) socijalnom kapitalu (ad. c+d+e+f). Do informacija o šest komponenti dolazi se bilo iz statistika Svjetske banke, Svjetske zdravstvene organizaciji ili GWP anketa. Analizira li se ovih šest faktora na primjeru Hrvatske, onda mnogo toga u vezi s hrvatskom srećom postaje jasnije.

Tablica 6: Rangovi Indeksa sreće i šest faktora koji sreću objašnjavaju (prosjeak 2007-2020) prema WHR

Država	Indeks sreće	Financijski kapital	Ljudski kapital	Socijalni kapital				Ukupno
		GDP**	Očekivanje zdravog života***	Društvena Podrška*	Sloboda Izbor*	Velikodušnost*	Percepcija Korupcije*	
Hrvatska	60	44	36	91	104	92	121	102
Ex YU****	67	60	42	75	91	67	104	84
Total	136	137	136	138	137	135	132	136

Izvori: *GWP ; **World Bank; ***WHO

****Aritmetička sredina rangova (ukupno i pojedinih faktora) sedam država nastalih raspadom Jugoslavije

Napomena: U ovom pregledu analizira se razdoblje od 14 godina i obuhvat zemalja na prosječno 136. Razlog je uvođenje u analizu faktora koji objašnjavaju Indeks sreće a isti nisu bili dostupni za duže razdoblje niti za svih 156 zemalja.

⁹ Društvena podrška se identificira odgovorom na pitanje: „Ako ste u problemu, imate li rodbine ili prijatelja koji vam mogu pomoći neovisno da li ih trebate ili ne?“ Sloboda životnog izbora se provjerava odgovorom na pitanje: „Jeste li zadovoljni ili nezadovoljni svojom slobodom izbora što možete uraditi sa svojim životom?“ Velikodušnost se provjerava odgovorom na pitanje: „Jeste li u posljednjih par mjeseci donirali novac za dobrotvorne svrhe? Percepcija korupcije je mjera nacionalnog prosjeka odgovora na dva pitanja: „Je li korupcija raširena u javnom sektoru?“ i „Je li korupcija raširena u poslovnoj sferi?“ Ankete na svjetskoj razini provodi Gallup World Poll. *World Happiness Report 2022*. New York: Sustainable Development Solutions Network, p.3.

Prema Indeksu sreće, Hrvatska se u razdoblju od 14 godina prosječno nalazila na 60 mjestu između 136 zemalja svijeta za koje su podaci dostupni, što je na Ex YU ljestvici svrstava na treće mjesto, iza Slovenije (42) i Kosova (58), a ispred Crne Gore (73), Srbije (77), BiH (78) i Sjeverne Makedonije (89).. Istovremeno, prosjek zemalja bivše Jugoslavije je 67, nešto viši (lošiji) i smješta se točno na polovini od ukupno analiziranih zemalja.

Volimo misliti da smo „zemlja puna života“ i „raj na zemlji“. Ako je tome tako, zašto Hrvatska nije bolje plasirana? Odgovor daju podaci u stupcima faktora koji sreću objašnjavaju. Prema BDP-u (44) i Očekivanju doživljenja zdravog života (36), Hrvatska je među analiziranim zemljama svijeta sasvim dobro plasirana, znatno bolje od prosjeka Ex YU zemalja. Ako znamo da su standard i zdravlje stanovništva visoko korelirani s ljudskom srećom, zašto se ti dobri pokazatelji značajnije (povoljnije) ne odražavaju na položaj Hrvatske na ljestvici svjetske sreće? Hrvatski Indeks sreće ruše faktori koji su u gornjoj tablici navedeni u stupcima socijalnog kapitala. Prema Društvenoj podršci, Velikodušnosti i Slobodi izbora što učiniti sa svojim životom najlošiji smo u regionalnom okruženju. A prema Percepciji korupcije smo na mizernom, 121 mjestu između analizirane 132 zemlje. Ukratko, kada je u pitanju ono narodno „use, nase i ...“ onda smo sasvim dobri. Kada je pak u pitanju zajednica nemamo se čime podičiti!

Iz svega do sada iznesenog o indeksima sreće hrvatskih otoka jasno je da nam za usporedbu otoka s Hrvatskom nedostaju kvalitetne informacije koje bi imali ako bi i za otočane proveli anketu o četiri pitanja koja karakteriziraju socijalni kapital. Zbog nedostatka sredstava ovom prigodom to nije urađeno. Stoga, u objašnjenju (velike) razlike u visini indeksa sreće otočana i građana Hrvatske poslužiti će analitički prečaci i intuicija.

Prvo, o razini razvijenosti. U hrvatskoj postoji izračun Indeksa razvijenosti za sve općine i gradove. Istina, Indeks razvijenosti je izračunat za 2014-2016. godinu, pomalo je zastario, kažu u Ministarstvu novi se računa, pa nam ne preostaje ništa drugo nego se njime poslužiti. Indeks razvijenosti (Zakon, NN, 131/17) je „kompozitni pokazatelj koji se računa kao prilagođeni prosjek standardiziranih vrijednosti društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti u određenom razdoblju“. U izračun Indeksa ulaze: prosječni dohodak po stanovniku, prosječni izvorni prihodi po stanovniku, prosječna stopa nezaposlenosti, opće kretanje stanovništva, stupanj obrazovanosti stanovništva i indeks starenja. Ako nešto slobodnije interpretiramo Indeks razvijenosti isti bi se mogao dovesti u ravan sa mjerom financijskog i ljudskog kapitala iz WHR analize.

Indeks razvijenosti za razdoblje 2014-2016 izračunat je za svih 556 općina i gradova u Hrvatskoj. Od tog broja njih 252 ima vrijednost Indeksa veći od prosjeka. O otocima administrativno brine 59 jedinica lokalne samouprave odnosno 18 gradova i 41 općina od čega je 51 direktno na otoku, a 8 jedinica na kopnu. Od ove 51 jedinice lokalne samouprave njih 50 ima Indeks razvijenosti veći od prosjeka svih jedinica u Hrvatskoj (iznad 100). Tek jedna općina, Sućuraj na otoku Hvaru, ima Indeks razvijenosti ispod hrvatskog prosjeka (95,711). U ovoj informaciji se, smatramo, nalaze argumenti koji izdižu indeks sreće otočana iznad prosječnog indeksa sreće u Hrvatskoj.

Drugo, o stanovništvu. U proteklih dvadeset godina u Hrvatskoj su provedena tri popisa stanovništva, 2001., 2011. i 2021. godine. U tom je vremenu broj stanovnika Hrvatske

smanjen za 12,75%. U istom vremenu broj stanovnika hrvatskih otoka manji je za 0,99% (Filipić, 2023). Što zadržava ljude na otocima? Zadovoljstvo životom, subjektivna dobrobit, obiteljska dobrobit, kvaliteta života? Sreća?

Treće, o percepciji korupcije. Ovaj je indikator potrebno zasebno promotriti jer je u proteklih dvadesetak godina najviše pridonio lošim rezultatima u mjerenju sreće u Hrvatskoj. Vidjeli smo, Hrvatska je 121 od 132 zemlje u svijetu. Viši rang označava zemlje koje se neuspješnije bore protiv korupcije. Korupcija se percipira u odnosu na njenu raširenost u (a) javnom sektoru i (b) poslovnoj sferi. Po logici stvari korupcije ima tamo gdje postoji javni sektor i poslovno okruženje. Na žalost, a sudeći prema indeksu sreće na radost i zadovoljstvo, na hrvatskim otocima jednog i drugog ima tek u tragovima. Na hrvatskim otocima dokinuta je materijalna podloga korupcije. Tek neko zapošljavanje preko reda ili promjena prostornog plana za korist upravljača. Zapravo je šteta što se anketa o sreći nije odnosila i na percepciju korupcije pa se zaključci ne mogu potkrijepiti mjerljivim stavovima stanovnika otoka, ali, intuitivno, čini se da izostanak korupcije dodatno podiže indeks sreće stanovnika hrvatskih otoka.

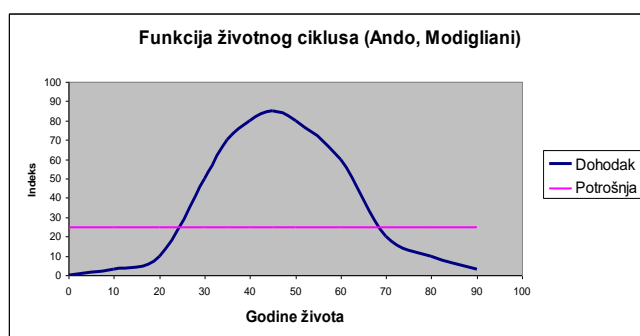
Četvrto, o negativnim eksternalijama države. Iako su eksternalije termin preuzet iz ekonomije, on je mnogo šire primjenjiv na prirodu i društvo. I na usporedbu sreće stanovništva hrvatskih otoka i stanovništva na kontinentu. U jednoj mogućoj interpretaciji, eksternalije možemo tretirati kao društvene troškove koji su posljedica štetnog djelovanja države, a koji se prevaljuju na stanovništvo. U najširem smislu povezuju se uz ugrožavanje biološkog i socio-ekonomskog okruženja za ljude i umanjenje njihova zadovoljstva životom. Promatrano (ne samo) iz kuta otočne zavičajnosti nedovoljno učinkovita država ne uspijeva smanjiti administraciju, birokratski mentalitet zauzima važno mjesto u narušenoj moralnoj matrici, a mito i korupcija postaju supstitut za kvalitetu i kritički pristup. Posljedice su razorne. Odlazak mladih ljudi iz zemlje, rast dohodovne nejednakosti, ugrožavanje zdravlja, smanjivanje sigurnosti, onečišćenje okoliša i, najvažnije, erozija demokracije. Kada se tome pridoda i nekritički utjecaj medija dobiva se okvir za niže indekse sreće. Moguće je da su otoci u dobroj mjeri, što zbog mentaliteta, ali najviše zbog izoliranosti, ostali po strani većine negativnih eksternalija države. Da su otoci država za sebe mnogo toga negativnog umanjilo bi sreću otočnog stanovništva.

I peta, možda i najvažnija razlika koja indeks sreće otočana podiže u odnosu na prosjek Hrvatske: otočna filozofija življenja utkana u mediteranski ambijent. Više je odrednica življenja na otocima koje u svojoj simbiozi donose unutarnji mir i zadovoljstvo životom (Filipić, 1995). Od toga da otočani uvažavaju tuđa iskustva, a što je baština mediteranske filozofije. Otočani će pomoć uzeti, ali će je nastojati pretvoriti u vlastitu proizvodno-uslužnu snagu. Za otočane je oduvijek vrijedila mediteranska mudrost, prije nego skočiš, promisli. Na otocima se ostvaruje skladan život biosfere i ljudskih aktivnosti. Tamo se živi s prirodom, a i koristi se more na svaki mogući način. Parolu biti održiv Mediteran je prvi razumio. Ekonomija Mediterana živi i na hrvatskim otocima, stane u četiri riječi: ponudi ono što imaš. I konačno, vjerovanje u pozitivan rezultat. Specifična ironija otočnog stanovništva lako može zavarati i biti protumačena kao zavist, ljubomora. Međutim, to je tek na površini. Ako je malo zagrebemo vidimo da uspjeh na hrvatskim otocima znači imati podršku. Uspjeh na otocima znači vjerovati.

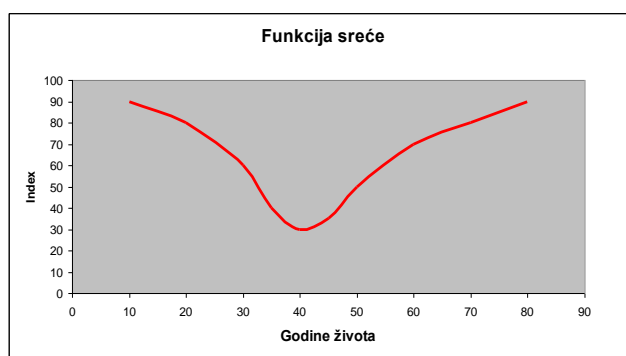
Moglo bi se zaključiti: kada ljudi putuju na hrvatske otoke nose u rukama. Kada s otoka putuju na kopno nose u srcu. U duši.

Nalaz broj 3: Sreća prema životnoj dobi sudionika ankete

Iz ekonomske teorije je poznato (Ando i Modigliani, 1963) da funkcija stjecanja dohotka u životnom ciklusu ima svoj maksimum u kasnim tridesetim i četrdesetim godinama života. Riječ je o životnom dobu u kojem se stječe najviše dohotka iz kojeg se porezima i doprinosima „otplaćuje dug“ zajednici nastao u djetinjstvu i obrazovanju, ali i prikupljaju sredstva za isplatu mirovina i socijalnih davanja u kasnijoj dobi.

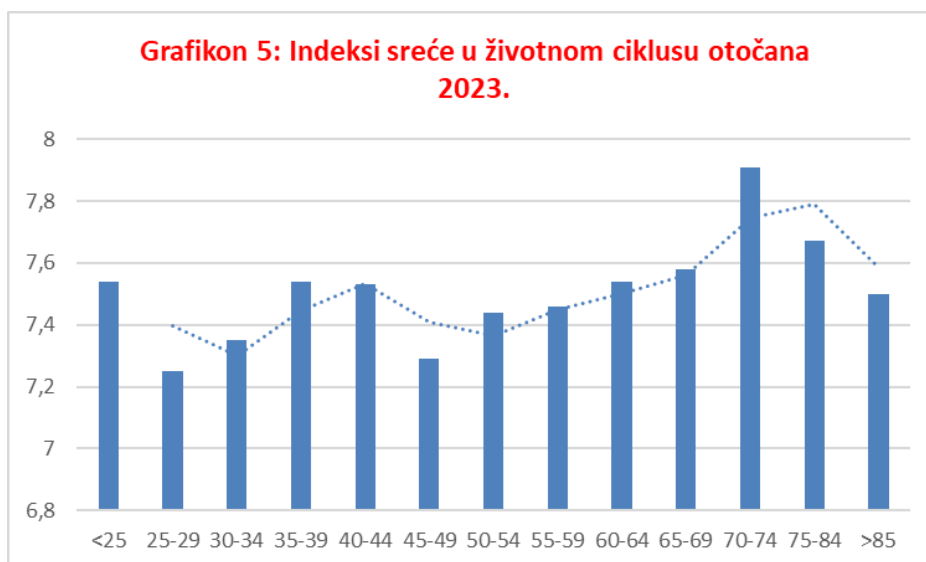

Nasuprot tomu, standardna funkcija sreće u životnom ciklusu (u kojoj dominira dohodak kao izvor sreće) inverzna je funkciji dohotka. Ona je U oblika, konveksna prema osi x, s minimumom u četrdesetim godinama života.

Funkcija sreće otočana u segmentu od 35 do 70 godina života sukladna je standardnoj teorijskoj funkciji životnog zadovoljstva¹⁰. Ona je stiješnjena iz razloga što analizira relativno homogenu skupinu, ali u potpunosti svojim oblikom zaslužuje mjesto u udžbenicima teorije sreće.

¹⁰ Brojni su tekstovi o krivulji životnog zadovoljstva U oblika. Evo jednog od najnovijih: Blanchflower, D. G. (2020) *Is happiness U-shaped everywhere? Age and subjective well-being in 145 countries*, Journal of Population Economics, volume 34, pages 575–624, 09 September

Nakon mladenačkog ushita i vremena prijateljstva u kojem sve odnekud neupitno dolazi, smatra se od roditelja (iako to baš i nije sasvim točno jer dobar dio veselja u dobi do 25 godina dolazi iz okruženja, od zajednice, npr. školovanje, sport), u jednom trenutku mladi se suočavaju s ozbiljnim pitanjima vlastite egzistencije. Traženje zaposlenja, uključivanje u tržište rada, propitkivanje vlastitog obrazovnog izbora i puta, traženje potencijalnog partnera, po mogućnosti bračnog, sve je to previše za osobe koje do nedavno nisu brinule gotovo ni o čemu. U razdoblju od 25 do 30 godina starosti indeks sreće se smanjuje, populacija tih godišta nalazi se u generacijski problematičnom dijelu krivulje sreće. Oporavak se najavljuje u sljedećem petogodištu da bi se do kraja tridesetih dostigla razina sreće iz mladalaštva. Prva kriza je završena. I odjednom, novi problemi bitno različiti od svih prethodnih. Zajednički im je nazivnik dohodak. Borba za bolje plaćena radna mjesta, stigla su i djeca, imaju neke različite i skuplje zahtjeve od svojih roditelja, poželjno bi bilo imati vlastiti stan, a i vikendice drugi imaju, raditi dva posla ili odrađivati prekovremene sate više ne izaziva podsmjeh, a neki razmišljaju i o redefiniranju svog bračnog statusa. Indeks sreće još jednom propada. Krivulja sreće je u svojoj ekonomskoj fazi. Potom dolaze pedesete, pomalo se događa stabilizacija, djeca zasnivaju svoja (odvojena) domaćinstva, više dohotka ostaje za vlastitu potrošnju i poklone unucima. Najprije sporo, a potom brzo indeks sreće se uspinje prema nirvani starosti. Do trenutka u kojem se, priznali to ili ne, sve češće roje misli o neizbježnoj budućnosti dodatno potaknute ponekom bolesti. Još jednom se indeks sreće smanjuje. Sve češće se odlazi liječniku iako s medicinske točke gledišta ponekad za to i nema velikih razloga. U fazi smo krivulje sreće koju bi se moglo nazvati zdravstvenom. Zatvara se krug sreće otočana.

Gornje rečenice opis su Grafikona 5. Donekle literarna forma se činila primjerenom opisu putanje krivulje sreće. Korisno je napomenuti da je do prije dvadeset ili najviše trideset godina krivulja sreće izgledala fizionomijski isto ali je imala pomak ulijevo za otprilike pet godina. Od tada do danas dogodile su se velike promjene. Danas se mladi kasnije uključuju na tržište rada, duže traže sigurnost u roditeljskom domu. I drugo, prosječna starost populacije se povećala (u Hrvatskoj u posljednjih 30 godina za gotovo deset godina). Ako tome pridodamo da je otočno stanovništvo u prosjeku za više od tri godine starije od prosjeka Hrvatske (47,16 prema 43,84) dobili smo sve elemente za razumijevanje Grafikona 5.

Nalaz broj 4: Muškarci, žene, i njihova sreća

U Tablici 5, u Nalazu broj 1, navedeni su indeksi sreće za muškarce i žene svih anketiranih hrvatskih otoka. Rezime je u Tablici 7. Promatrano po spolu, najvažniji rezultat ankete: žene su sretnije od muškaraca!

Tablica 7: Broj anketiranih i prosječni indeks sreće u veljači 2023. godine

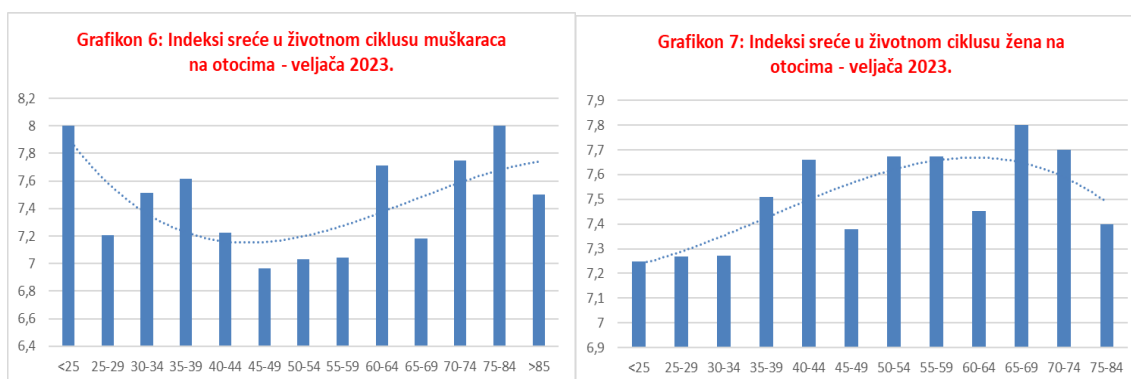
	Ukupno	Muškarci	Žene
Broj anketiranih	931	302	629
Otoci 2023	7,451	7,368	7,491
Hrvatska 2023*	6,125		

*WHR objavljuje ukupni indeks sreće za države bez spolne strukture

Od 38 anketiranih otoka ispitanici su za njih dvadeset viši indeks sreće pridružili ženama, na osam otoka sretniji su muškarci, na jednom otoku sreća muškaraca i žena je podjednaka, a kod devet otoka nije bilo moguće identificirati sreću po spolovima iz razloga što su anketom obuhvaćene ili samo žene ili samo muškarci.

Od otoka na kojima je broj anketiranih bio veći od deset, a na kojima su muškarci sretniji, najveća razlika u indeksu evidentirana je na Čiovu: muškarci indeks 8,500, žene 7,944, razlika 0,556 odnosno 7,0%. Na drugoj strani su otoci gdje su se žene deklarirale sretnije. Najveća razliku u korist žena je na Mljetu (žene 7,455, muškarci 6,750, razlika 0,705 ili 9,46%) i Korčuli (žene 7,941, muškarci 7,273, razlika 0,668 ili 8,4%).

U Nalazu broj 3. opisana je krivulja sreće ispitanika koja je identificirala tri faze u životnom ciklusu ukupno anketiranih. Analiza po spolovima u životnom ciklusu nudi nove interesantne zaključke. U tom smislu, Grafikon 6. i 7. vrlo su inspirativni.

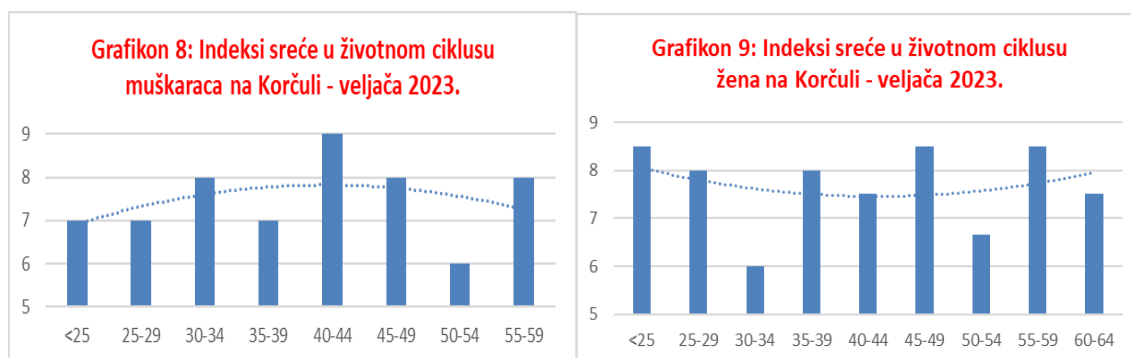

Napomena: Trend linije su polinomi drugog reda

Trend linije indeksa sreće muškaraca i žena potpuno su inverzne (oprečne, suprotnog predznaka). Muškarci se u cjelokupnom životnom ciklusu (osim iznad 85 godina) nalaze u tradicionalnoj poziciji hranitelja obitelji, borbe za dohodak, koji im umanjuje kvalitetu života. To je naročito izraženo u razdoblju od četrdesete do šezdesete godine života. Krivulja im je otvorena prema gore, konveksna prema osi X. Prije tog razdoblja niže sreće, u mladosti, i onda još jednom u nirvani starosti indeks sreće narasta. A žene? Njihovi indeksi

sreće jednako kao i kod muškaraca, ali inverzno, korespondiraju patrijarhalnom obrascu uloge majke i domaćice. U ranim godinama su smirene, u očekivanju, postupno preuzimaju „tri kantuna kuće“, zadovoljne su, sve sretnije. Na kraju, sreća im se što zbog zdravlja ili zbog skrbi za bližnje, smanjuje. Reklo bi se ništa iznenađujuće kada su u pitanju životni obrasci malih sredina. Ipak, nešto vrijedi istaknuti: metodologija mjerenja razine sreće je sasvim dobro primjenjiva u identifikaciji različitih socio-ekonomskih putanja stanovništva.

Ali, pronađen je izuzetak od opisanog kretanja krivulje sreće hrvatskih otoka kojem treba posvetiti dužnu pažnju. Korčula je jedini otok za koji se krivulja sreće muškaraca i žena ponaša potpuno suprotno od ostalih otoka. Muškarci s karakteristikama ženske krivulje sreće, a trend ženske sreće nalikuje onoj muškaraca s ostalih otoka.

Napomena: Trend linije su polinomi drugog reda

Obrazac življenja koji se mogao prepoznati i na drugim otocima na Korčuli je izražen. Muškarci na more, nerazvijena poljoprivreda je prepuštena ženama. Kada se muškarac otisnuo na more ne bi ga bilo duže vrijeme, ponekad i više godina. Žene su obrađivale polja i s prinosom prehranjivale obitelj. Na Korčuli je više nego drugdje bila sramota imati zapušteno zemljište. Žene su na zemlji radile. Još je jedan važan razlog zašto su žene uzimale u ruke brigu za egzistenciju obitelji: naime, muževi su u pravilu ranije umirali (gubili živote). Iako na površini funkcionira patrijarhat, u suštini života na Korčuli živi matrijarhat. U toj, za prilike hrvatskih otoka, sasvim zanimljivoj posebnosti događaju se i druge različitosti: (a) na Korčuli mnogi parovi žive zajedno, ponašaju se kao bračni parovi, ali iz samo njima poznatih razloga ne odlučuju se stati pred oltar. Slijedi (b), postotno najviše neudanih žena u Hrvatskoj je na Korčuli, konkretno u općini Smokvica. I još, c) daleko najveći udjel izvanbračne djece od svih otoka je upravo na Korčuli (Milošević i Mrđen, 2020). Stoga se čini logičnim da (d) od 18 načelnica ili gradonačelnica u Hrvatskoj čak su tri na Korčuli (dvije načelnice i jedna gradonačelnica od ukupno pet)¹¹ (gradonačelnik.hr, 8.3.2022). Možda je pretenciozno tvrditi da navedeni razlozi utječu na indeks sreće stanovnika otoka Korčule. Međutim, činjenica je da je indeks sreće u životnom ciklusu muškaraca i žena na ovom otoku ima potpuno različite karakteristike od onih uočenih na ostalim hrvatskim otocima.

¹¹ <https://gradonačelnih.hr/> 8.3.2022

Nalaz broj 5: I analiza Indeksa sreće po otočnim skupinama nudi nekoliko zanimljivih zaključaka

Statistička građa temeljena na otoku kao statističkoj jedinici omogućava njihovo razvrstavanje na otočne skupine. Pri tom se u ovom radu koriste tri kriterija razvrstavanja: (1) nodalno-funkcionalni, (2) kriterij udaljenosti od kopna i (3) kriterij veličine otoka prema broju stanovnika.

U znanstvenoj i stručnoj literaturi najčešće korištena regionalizacija hrvatske otoke svrstava u pet skupina: zapadnoistarsku, kvarnersku, sjevernodalmatinsku, srednjodalmatinsku i južnodalmatinsku (Rubić, 1952). Riječ je, prema Faričiću (2012), o podjeli koja uzima u obzir administrativni kriterij, nodalno-funkcionalnu regionalizaciju, a ima smisla i s prirodno-geografskog i povijesno-geografskog aspekta. Od navedenih otočnih skupina zapadnoistarska nema naseljenih otoka te nije predmet ove analize.

Prema članku 9. Zakona o otocima (NN, 116/2018) otoci se razvrstavaju u odnosu na udaljenost od kopna. Zakon razlikuje četiri otočne skupine: (1) pučinski, (2) kanalski, (3) priobalni i (4) premošteni. U premoštene otoke Zakon svrstava i poluotok Pelješac koji nije bio uvršten u anketno istraživanje o sreći.

Kako to u jednoj prigodi piše Starc (1992) otoci nisu mogli izbjeći ni podjelu na velike, srednje i male. Po njemu, veliki su oni na kojima živi više od 2.000 stanovnika, srednji oni s 500 do 2.000, a mali s manje od 500 stanovnika (Starc, 1992). Uvid u rezultate popisa stanovništva 2021. godine donekle korigira ove razrede te se u ovom radu velikim otocima smatraju svi koji imaju preko 4.000 stanovnika, srednji imaju od 500 do 4.000 stanovnika, a mali su svi sa manje od 500 stanovnika.

Tablica 8: Otočne skupine i otoci prema sudjelovanju u anketi o sreći

Otočna skupina	Otoci u sastavu skupine	Otoci koji nisu uključeni u anketu	% stanovništva neuključenih
Nodalno-funkcionalna regionalizacija			
Kvarnerska otočna skupina	Cres, Ilovik, Krk, Male Srakane, Lošinj, Rab, Susak, Unije i Vele Srakane (9)	Male Srakane (1)	0,01
Sjevernodalmatinska otočna skupina	Babac, Dugi otok, Ist, Iž, Molat, Olib, Ošljak, Pag, Pašman, Premuda, Rava, Rivanj, Sestrunj, Silba, Ugljan, Vir, Vrgada, Zverinac, Kaprije, Kornati, Krapanj, Murter, Prvić, Zlarin i Žirje (25)	Babac, Molat, Ošljak, Premuda, Rivanj i Vrgada (6)	1,80
Srednjodalmatinska otočna skupina	Biševo, Brač, Čiovo, Drvenik Mali, Drvenik Veliki, Hvar, Sveti Andrija, Šolta i Vis (9)	Biševo i Sveti Andrija (2)	0,07
Južnodalmatinska otočna skupina	Koločep, Korčula, Lastovo, Lopud, Mljet, Sušac i Šipan (7)	Koločep, Lopud i Sušac (3)	2,93
Otočne skupine prema udaljenosti od kopna (Zakon o otocima, članak 9.)			
Pučinski otoci ukupno	Unije, Vele Srakane, Male Srakane, Susak, Premuda, Ist, Molat, Dugi otok, Ilovik, Kornat, Žirje, Biševo, Sušac, Sveti Andrija, Vis, Lastovo (16)	Vele Srakane, Premuda, Molat, Biševo, Sušac i Sveti Andrija (6)	4,30

Kanalski otoci ukupno	Cres, Lošinj, Silba, Olib, Sestrunj, Zverinac, Rivanj, Iž, Rava, Kaprije, Hvar, Korčula i Mljet (13)	Rivanj (1)	0,06
Priobalni otoci ukupno	Rab, Ugljan, Ošljak, Pašman, Babac, Vrgada, Prvić, Zlarin, Krapanj, Drvenik Mali, Drvenik Veli, Šolta, Brač, Šipan, Lopud i Koločep (16)	Ošljak, Babac, Vrgada, Lopud i Koločep (5)	2,16
Premošteni otoci ukupno	Krk, Pag, Vir, Murter i Čiovo (5)		0,00
Otočne skupine prema broju stanovnika			
Veliki otoci > 4.000 stanovnika	Krk, Korčula, Brač, Hvar, Pag, Rab, Lošinj, Ugljan, Čiovo i Murter (10)	(0)	0,00
Srednji otoci od 500 do 4.000	Vis, Vir, Pašman, Cres, Šolta, Dugi otok, Mljet, Lastovo i Iž (9)	(0)	0,00
Mali otoci < 500 stanovnika	Drvenik M., Drvenik V., Ilovik, Ist, Kaprije, Kornat, Krapanj, Male Srakane, Olib, Prvić, Rava, Sestrunj, Silba, Susak, Šipan, Unije, Zlarin, Zverinac, Žirje, Babac, Biševo, Koločep, Lopud, Molat, V. Srakane, Ošljak, Premuda, Rivanj, Sušac, Sv. Andrija i Vrgada (31)	Babac, Biševo, Koločep, Lopud, Molat, V. Srakane, Ošljak, Premuda, Rivanj, Sušac, Sv. Andrija i Vrgada (12)	26,17

Tablica 8 sadrži jasne informacije i ne traži dodatno objašnjenje. Tek par riječi o njenom posljednjem stupcu. Od ukupnog stanovništva hrvatskih otoka tek je malen postotak onih čiji stanovnici nisu uključeni u anketu. Nešto je relativno veći postotak u skupini malih otoka ali promatrano apsolutno riječ je tek o 1.079 stanovnika, odnosno o 0,85 % svih stanovnika otoka. Dakle, s aspekta uključenih ispitanika postignuta je vrlo široka pokrivenost što anketi u cjelini daje visoki stupanj vjerodostojnosti.

Indeksi sreće stanovnika hrvatskih otoka obuhvaćenih istraživanjem za svaki su pojedini otok predočeni u Tablici 5. U nastavku, u Tablici 9, preostaje te podatke presložiti prema pojedinim otočnim skupinama.

Tablica 9: Indeks sreće hrvatskih otočnih skupina ukupno i prema spolu

Otočne skupine	Broj anketiranih	Indeks sreće		
		Muškarci	Žene	Ukupno
Nodalno-funkcionalna podjela				
Kvarnerska otočna skupina	300	7,418	7,612	7,553
Sjevernodalmatinska otočna skupina	335	7,433	7,474	7,460
Srednjodalmatinska otočna skupina	227	7,224	7,306	7,282
Južnodalmatinska otočna skupina	69	7,250	7,667	7,522
Podjela prema Zakonu o otocima				
Pučinski otoci ukupno	170	7,368	7,363	7,365
Kanalski otoci ukupno	271	7,061	7,237	7,173
Priobalni otoci ukupno	230	7,395	7,364	7,374
Premošteni otoci ukupno	260	7,761	7,905	7,865
Podjela prema broju stanovnika				
Veliki otoci > 4.000 stanovnika	535	7,409	7,582	7,529
Srednji otoci od 500 do 4.000	327	7,333	7,375	7,361
Mali otoci < 500 stanovnika	69	7,259	7,286	7,275
Hrvatski otoci ukupno 2023	931	7,368	7,491	7,451
Hrvatska 2023				6,125

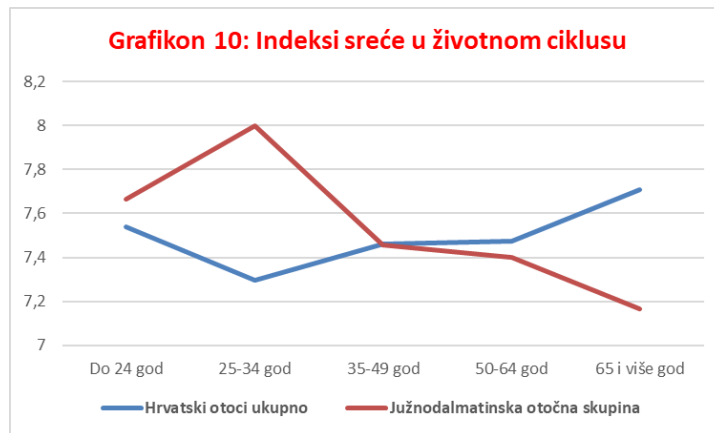
Indeksi sreće otočnih skupina otkrivaju nekoliko zanimljivih odnosa:

- Indeksi sreće svih otočnih skupina vrlo su visoki, iznad sedam, što usporedbu s nacionalnom ili svjetskom okolinom, osim konstatacije da su otočni indeksi superiorni, čini suvišnom. Međutim, preostaje važan aspekt komparativne analize indeksa među otocima i njihovim skupinama koja je vjerodostojna jer je provedena istom metodologijom.
- U nodalno-funkcionalnoj podjeli otočnih skupina indeks sreće opada od sjevera prema jugu da bi su u južnodalmatinskom području podigao. Tom južnom porastu pridonijele su žene, dok za muškarce vrijedi ona „što južnije to tužnije“.
- U podjeli s obzirom na udaljenost od kopna, uz izuzetak pučinskih otoka stanovnici kojih udaljeni od gužvi na miru žive svoju kvantitativno prepoznatu sreću, za ostale otoke (ukupno i po spolovima) vrijedi zaključak da su manje sretni što su više udaljeni od obale. U ovoj podjeli otočnih skupina je i otočna skupina Premoštenih otoka s najvišim indeksom sreće među svim skupinama prema bilo kojem kriteriju podjele.
- Na većim otocima žive sretniji muškarci i sretnije žene od onih na srednjim otocima. Jednako tako na srednjim otocima sretniji su i muškarci i žene nego na malim otocima.
- Uglavnom, ima manje i više sretnih otočana. Međutim, i oni najmanje sretni sretniji su od ljudi na kopnu!

Tablica 10: Indeks sreće hrvatskih otočnih skupina u životnom ciklusu

Otočne skupine	Indeks sreće u životnom ciklusu (godine)				
	Do 24	25-34	35-49	50-64	65 i više
<i>Nodalno-funkcionalna podjela</i>					
Kvarnerska otočna skupina	7,600	7,180	7,488	7,843	7,960
Sjevernodalmatinska otočna skupina	7,893	7,284	7,621	7,293	7,250
Srednodalmatinska otočna skupina	5,667	7,297	7,261	7,273	8,143
Južnodalmatinska otočna skupina	7,667	8,000	7,455	7,400	7,167
<i>Podjela prema Zakonu o otocima</i>					
Pučinski otoci ukupno	7,571	7,417	7,373	7,286	7,333
Kanalski otoci ukupno	7,231	7,037	7,102	7,344	7,500
Priobalni otoci ukupno	7,450	7,463	7,404	7,132	7,643
Premošteni otoci ukupno	8,000	7,315	7,941	8,051	8,353
<i>Podjela prema broju stanovnika</i>					
Veliki otoci > 4.000 stanovnika	7,419	7,161	7,609	7,557	8,333
Srednji otoci od 500 do 4.000	7,684	7,342	7,201	7,600	7,385
Mali otoci < 500 stanovnika	8,000	8,231	7,474	6,652	7,000
Hrvatski otoci ukupno	7,538	7,298	7,461	7,474	7,708

Sreća u životnom ciklusu ispitanika prema pojedinim otočnim skupinama u potpunosti potvrđuje stavove iznesene u Nalazu broj 3. Iz Tablice 10 se može iščitati da indeksi sreće otočnih skupina čine konveksne krivulje u odnosu na os X (životnu dob). Prosjek indeksa sreće na razini svih otoka čini konveksnu krivulju prikazanu na grafikonu 10. Krivulja sugerira da se mladost i starost na hrvatskim otocima osjeća znatno sretnijima od onih anketiranih u starosnoj grupi od 30 do 65 godina. Drugim riječima, radno sposobno stanovništvo manje je sretno od uzdržavanih dobnih skupina.

Ali, i u ovoj analizi postoji izuzetak. Sreća Južnodalmatinske otočne skupine u životnom ciklusu u potpunosti je inverzna krivulji sreće svih ostalih otočnih skupina i to u svakom segmentu životne dobi. To se jasno očituje na grafikonu 10: krivulja ove otočne skupine konkavna je prema osi X. Razlog tome je u različitosti otoka Korčule u odnosu na gotovo sve otoke o kojoj je bilo više kazano u Nalazu broj 3. Kako Korčula ima visoki udjel u Južnodalmatinskoj otočnoj skupini odatle cijela skupina iskazuje višu razinu sreće radno sposobnog stanovništva u odnosu na mlade i stare.

5. UMJESTO ZAKLJUČKA

Mjerenje indeksa sreće događa se unutar stvarnih okolnosti koje svakako utječu na individualni osjećaj sreće. Na prethodnim stranicama izneseni su pretežno kvantitativni rezultati istraživanja indeksa sreće stanovnika hrvatskih otoka. Iznesene su i neke kvalitativne ocjene, ali za potpuniju i precizniju društveno-ekonomsku analizu korisno bi rezultate ove analize bilo dati u ruke multidisciplinarnog tima. Dok se to ne uradi rezultate ankete prepuštamo u ruke čitateljima ovog rada.

Mnogo je faktora koji su utjecali na ocjene o sreći stanovnika hrvatskih otoka u veljači 2023. godine. Gospodarska kriza trajno je oko nas. Sa svih strana nas bombardiraju pesimistične ocjene i katastrofična viđenja stvarnosti. Domaće političko okružje gospodarske pokazatelje čini još lošijima. Približavanje Europi ove činjenice (za sada) nije bitno promijenilo. Radna mjesta u javnom sektoru jedina se čine sigurnima. A plaće? Nisu baš nešto. A još nas je nedavno i Covid-19 dohvatio.

Kako sve to pomiriti, a biti sretan? Ako je suditi prema indeksima sreće koje su iskazali stanovnici hrvatskih otoka, ovaj segment hrvatskog društva pronašao je način da bude iznadprosječno sretan. Biti će i bolje, ljeto je pred vratima. A turisti samo što nisu.

Korištena literatura:

Ando, A.; Modigliani, F. (1963) *The Life Cycle Hypothesis of Saving: Agregate Implications and Tests*, American Economic Review, March 1963.

Blanchflower, D. G. (2020) *Is happiness U-shaped everywhere? Age and subjective well-being in 145 countries*, Journal of Population Economics, volume 34, pages 575–624, 09 September

Cantril, H. (1965) *Sample human concerns*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

Državni zavod za statistiku (2022) *Konačni rezultati Popisa stanovništva kućanstava i stanova 2021.*, Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, Zagreb.

https://podaci.dzs.hr/media/rqybclnx/popis_2021-stanovnistvo_po_naseljima.xlsx

Dumi, K.; Žmuk, B. (2009) *Karakteristike korisnika interneta u Hrvatskoj i reprezentativnost internetskih anketa*, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 7, br.2., str. 115-140.

Faričić, J. (2012) *Geografija sjevernodalmatinskih otoka*, Školska knjiga, Zagreb

Filipić, P. (2011) *Stanuje li sreća na Ekonomskom fakultetu u Splitu - Indeks sreće studenata i zaposlenika Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Splitu u vremenu od 2002. do 2011. godine*, Sveučilište u Splitu, str. 54+XII tabele.

Filipić, P. (2021) *Indeks sreće školskih knjižničara(ki) Republike Hrvatske u proljeće 2009. i 2021. godine*, Zbornik radova, 33. Proljetna škola stručnih suradnika knjižničara, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2021. str. 192-222.

Filipić, P. (2023) *Elementi za priču o demografiji stanovništva hrvatskih otoka*, str. 6 + Tablice 1-9. (13) (PDF) Filipić, P. (2023) *Elementi za priču o demografiji stanovništva hrvatskih otoka*, str. 6 + Tablice 1-9. (researchgate.net)

Filipić, P.(1995): *Mediteranskih "Deset zapovjedi" za Hrvatsko 21. stoljeće*, str. 35-42., u: Mediteranski koncept gospodarskog razvitka Hrvatske, Znanstveni skup, Ekonomski fakultet Split i Županijska komora Split, Split-Sinj, ISBN 953-6024-06-3.

Helliwell, John F., Richard Layard, Jeffrey Sachs, and Jan-Emmanuel De Neve, eds. (2021) *World Happiness Report 2023*. New York: Sustainable Development Solutions Network, p.3. (<https://worldhappiness.report/ed/2023/>)

Mrđen, S. (2020) *Izvanbračna rađanja na hrvatskim otocima: posebnost otoka Korčule*, Studia ethnologica Croatica, Vol. 32 No. 1, <https://doi.org/10.17234/SEC.32.11>

OECD (2013) *Guidelines on measuring subjective well-being*. Paris: OECD. Retrieved from [http://www.oecd.org/statistics/Guidelines on Measuring Subjective Well-being.pdf](http://www.oecd.org/statistics/Guidelines%20on%20Measuring%20Subjective%20Well-being.pdf)

Rubić, I. (1952) *Naši otoci na Jadranu*, Izdanje Odbora za proslavu desetgodišnjice Mornarice, Split.

Starc, N. (1992) *Otoci, regije i razvojna politika*, Društvena istraživanja 1, God. 1, str. 115-126.

Uredba o indeksu razvijenosti (Narodne novine, br. 131/17)

US Census Bureau (2023) *World Population by Country*, <https://worldpopulationreview.com/>

Zakon o otocima, Narodne novine broj 116/2018.

Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 123/17)